

Dobozi Eszter

Sánta Kata

Olga most már majdnem biztosra veszi, hogy ez a vészterhes vándorlás, amely már három napja elkezdődött, nemhogy sehová nem visz, de végzetessé is válhat. Visszafordulnia azonban épp olyan reménytelen, mint folytatni az utat. Voltaképpen miért is indult el, nehezebbre esik földézni. Nem érti, miért változott meg a világ körülötte. Miért nem képes eligazodni benne? Miért találja úgy, mintha egy ismeretlen országban tévelyegne, holott a hazája határát se hagyta el. A máskor öt-hat órás út most miért tart napok óta? Ha körülnéz, úgy látja, mintha az emberek mindenütt céltalanul ódöngének. Öregek-fiatalok. Semmi nem működik úgy, ahogy eddig. Semmi nem ott van, ahol korábban tudta. Elveszettnek érzi magát. Veszendőnek véli azt is, ami körülveszi. Ki tudja, nem a belső bizonytalansága teszi-e, hogy olyan átláthatatlan ez a város, ahol éppen most tart. Ez az egész ország, ahová született, ahol leélte eddigi életét. És miért nem lehet szót váltani az emberekkel? Senki nem ad kielégítő választ a kérdéseire. Mindenki mintha gyanakodna. Mikor megszólít egy-egy embert, olyan rebbenő a tekintetük, mint a riadtan repdeső madár. Ilyen, már-már költői gondolatai támadtak azzal egyidejűleg, hogy magamagát is kívülről, sőt egészen távolról kezdte látni, mint régen egyszer, amikor még lánykorában bekerült a pszichiátriára. Jaj, istenem, csak nehogy megőrüljek! Csak a józan eszemet el ne veszítsem! Ezt szajkózta magának, míg a pályaudvarra ki nem ért. Ám oda ismét hiába igyekezett, mert a hajnali gyors óta megint nem indítanak jó darabig vonatot. Napok óta nem lehet pontosan tudni, melyik vonat indul el, melyik nem, mondja a pénztáros.

– Sztrájk van! Nem tetszett hallani róla? – és a közeli autóbusz-állomást ajánlja Olga figyelmébe. – A buszok talán még járnak.

Az asszony még éppen fölnyomakszik egy Sárszegre menő járatra. Ülőhelyet sokan nem kapnak. Ő sem. Ez azonban most senkinek sem fontos. Csak az, hogy mozogjon alattuk végre a jármű. Olga csak most látja, milyen sokan úton vannak. Diákok, ingázó dolgozók. De nagyon sok az öreg is. Olyanok, akik nem képesek, csak a tömegközlekedéssel helyváltoztatásra. Egy iskolás fiú szőkenő-viccekkel szórakoztatja alkalmi közönségét, miközben bömböl a rádió is a vezetőfülkében. Sőt, rá van kapcsolva a busz összes hangszórója. A kanyaroknál, az enyhe féke-

---

regényrészlet

zéseknél az álló utasok egy része csak egymásba kapaszkodhat. A tömeg sűrűségétől többen nem érik el a fogantyúkat. Olga lába között a kézitáska. Vállán igazgatná a válltáskáját, de csak hűlt helyét találja. Hiszen azt lopták el tőle. Gyereksírás hallatszik. Egy asszony előveszi a hátsó ülésen a mellét. A már nem is egészen csecsemőnyi gyermek elhallgat. Valaki káromkodik. Valaki csitítja. Egy másik, idősebb asszony a rózsafüzért mormolja. Egyesek telefonálnak, másokat éppen most hívnak. Sírnak, rikoltanak, zengenek és bimbamolnak a szignálok. Mintha egy felforrósított fémdobozban préselődnének, úgy hat egymáson nyomakodó sokasága az utazóknak. Minden megálló újabb kín, újabb keserűség. A leszállók természetesen a busz legbelsejéből szeretnének mielőbb kijutni. A felszállni akaróknak a fele sem fér föl. Átkozódás, fenyegetőzés hallatszik. Valaki beszorult a becsukódó ajtóba. Fél karja aktatáskástul kilóg. A sofőr szidja a türelmetlenkedőket. Meg azokat, akik nem az első ajtónál szálltak föl, úgy küldik előre a viteldíjat kézről kézre adva. Így megy vissza a menetjegy és a visszajáró is. Olgát a szagok kezdik gyötörni. A mellette tolakodó parfümje tüszögésre ingerli. Vannak, akik meg akarnának tőle szabadulni. Az ilyen vírusgazda ne utazzon – mondják egyre többen.

– Akinek H1N1-e van, szálljon le! – kiáltja valaki.

Majdhogynem hiába bizonygatja, hogy ez csak allergia. Alighogy elcsitul az utazóközönség, útakadályok nehezítik a busz haladását. Mezőgazdasági gépjárművekkel demonstrálnak – lezárva a fél útpályát végestelen végig. Félig-meddig megbénult a közúti közlekedés ezen a vidéken, de lehet, hogy az egész országban. Kasznárfalunál elállják a teljes útszélességet. Ott nem engedik be az autóbust. A buszsofőr kiszáll, egyezkedni próbál a tüntetőkkel. Olga nézi a hadonászó férfiakat az ablakból. Olyan, mintha nagyon messziről látná őket. Vajon mamáék most hol állnának, ha élnének? Ott lennének a traktorokkal fölvonulók között? Aligha – szögezi le csendben Olga. – Mamáék nem túrnék ezt a káoszt.

Ezen a dilemmán némileg fennakad. Hiszen az a szövetkezet, amelyben mama dolgozott, már talán meg sincs. Most mama is földbirtokos volna? Hallott néhány éve valamiféle zöldbárózásról. Lehet, hogy épp a mama-, papaforma embereket hívták zöldbáróknak. Szegények, ha megérték volna, ami itt történik, ebbe haltak volna bele. Először gondolt rájuk részvétellel hosszú idő óta. Először ütött szöveget a fejében, hogy voltaképpen ő is a másik oldalhoz tartozik. Tartozna. Bár nem értette igazán ezt az oldalasdit. Ki, kire, miért acsarkodik? Kinek mi számít másik oldalnak? Olgának, mint tudjuk, nem volt a közélethez és a politikához érzéke. Nem látta be, mikor, kit, miért kell utálni. Ki miért gyűlöletes? S miért annak, aki éppen gyűlölködik? Az is csak most kezd tisztázódni számára, ezekben a zajos években, hogy miért nem fért meg együtt, egymás mellett a Lénárdfalvy meg a Varga család. Pedig, hogy itt a mélyben harc folyt akkor is, amikor a legnagyobb némaságban éltek az emberek, s ha beszéltek, csak befelé, mintegy önmaguknak beszéltek. Rá kellett volna jönnie, ha korábban nem is, 1972-ben.

*

Olga akkor fejezte be a gyors-gépirói iskolát, s járt a titkárnőképző tanfolyamra. Ott, az iskola aulájában várt rá a csontos arcú, feltűnően erős, csónakszerűen

elnyújtott állú férfi, aki aztán többször is megjelent. Már akkor is meglepő volt, hogy mindig olyankor bukkant fel, amikor egyedül volt. A férfi – ha jól emlékszik még – talán Muzsainak mutatkozott be. Leültek az iskola büféjében. Muzsai Olga terveiről faggatózott. Első alkalommal csak fölillantotta a mesés keresettel kecsegtető állást a város legnagyobb üzemében. A továbbiakban, Olga úgy találta, jelentéktelen és közömbös témákról esett szó. Családról, időtöltésekről. A szabadidő mint fogalom akkortájt kezdett közszájon forogni. A szabadidős programlehetőségekről beszélt Muzsai, miközben Olga módfelett zavarban volt, hiszen mióta Kisbéla felesége lett, nem mutatkozott idegen férfiakkal. Muzsai azonban sem ekkor, sem a továbbiakban nem tanúsított érdeklődést Olga nőiessége iránt. Ahogy egyre többször sor került ilyen véletlenszerű találkozásokra, mind tárgyyszerűbbnek bizonyult a társalgásban, melynek menetét – Olga észre sem vette – a férfi szabta meg, a fiatalasszony csupán alkalmazkodott a helyzethez. Elkerekedett szemmel és őszintén csodálkozott némely felvetésen, udvariasan, jóra való kislányként válaszolgatott a kérdésekre.

Magácskára fontos szerep vár – mondta Muzsai egy ilyen alkalommal az önkiszolgáló étteremben sorakozó Olgához csatlakozva. (Ide jártak munkatársaival ebédelni.)

– Az iskolaigazgató ajánlotta figyelmünkbe Olgácskát – szólalt meg, mielőtt az asszony meglepetéséből ocsúdva megkérdezhetné volna, honnan gondolja, hogy alkalmas lenne a fontos szerepre. – Kovai elvtárs várja holnap 11-kor.

Kovai elvtárs annak az üzemnek volt az igazgatója, amely a város legtöbb dolgozóját foglalkoztatta. Olga, mikor elfoglalta új helyét, munkája kiemelt járandóságát éppoly természetesnek tartotta, mint azt, hogy időnként információkat szolgáltat Muzsainak, aki mindig ráérezett, mikor van házon kívül Kovai elvtárs, mikor találja egyedül titkárnőjét. Olga még azon sem akadt fenn, hogy egyik alkalommal Lénárdfalvy Béláról kérdezősködött Muzsai. Pedig, ha elég éber lett volna és gondolkodó, megérthette volna a hirtelen támadt érdeklődés és Lénárdfalvy Béla új megbízatása között az összefüggést. Apósa abban az időben lett megyei szakfelügyelő, amikor Muzsai kíváncsisága fölébredt iránta. Azt azért valamiképp megérezte, jobb, ha ezekről a látogatásokról és spontánnak ható beszélgetésekről nem szól odahaza. Még Kisbélának sem. Pedig Kisbéla is tartozott egy embernek az övéhez hasonló szolgáltatással, mióta külföldi munkát vállalt. Hazajövet rendszeresen kellett jelentést adnia a kint tapasztaltakról, társa-iról. Ám Kisbéla erről éppúgy hallgatott, mint Olga a naivan ártatlannak vélt társalgásokról Muzsaival. A férfival való ismeretsége hirtelen szakadt meg. Egyszer csak leváltották Kovait. Olga el volt foglalva saját sérelmeivel, fel sem tűnt neki, hogy Muzsai látogatásai egyszerűen elmaradnak. Nem találkozott vele azóta, hogy kicsöppent az igazgatói titkárságról, egészen 1990-ig. Az új kormány elleni tüntetésen – akkor, amikor blokáddal napokra bénították meg az életet, a forgalmat, az egész országot – találkozott a szeme egy hirtelen nem is tudni, honnan ismerős szempárral. Muzsai volt. Lelkesen tapsolt a nyugati politika ellen ágáló alkalmi szónoknak. Olga nem tüntetőként, hanem bámszokóként került a tömegbe. Kíváncsisága azonban csak addig terjedt, míg egy közismert sajtófotós szájából nem hallotta fröcsögni a fölizgató hírt, hogy itt hamarosan vér fog folyni.

Mások mondták, a kamionsorban állók között már előkerült egy fegyver. Valaki tudni vélte, hogy lőttek is vele. Olga ekkor hagyta ott az utcasarki tömörülést.

Amikor Kovai elvtárs távozott a vezetői állásból is és a városból is, Olga átkerült a szállítmányozási osztályra ügyintézőnek. Az új vezér hozta a saját titkárnőjét onnan, ahonnan jött. Olga a szerepváltozást lefokozásként élte meg. Kelletlenül végezte munkáját új helyén. Ingerlékeny lett és udvariatlan. Nem szerették, de ő sem szeretett senkit. Kisbéla hazajött. Azt mondta, elege van a cigányéletből. A gmk-ban itthon is megkeresi azt a pénzt, amit a németektől hazahozott. Pedig sikerei voltak. Nem csak szakmaiak. Alain Delon-i vonásaival mindenütt rokonszenvet váltott ki, ahol csak megfordult. Még azokban is, akik már nem tartoztak életkoruknál fogva az Alain Delonért rajongók táborába. Olga rendszerint úgy tett, mint akinek minden mindegy. Kisbéla után egy-két napig kesergett, aztán megbékélt helyzetével. Ahogyan az elutazások nem hozták ki a sodrából, férjének végleges otthonmaradása sem jelentett már neki se jót, se rosszat. Bekövetkezett tehát, amit Bendegúz, Kisbéla keresztgyermeké oly mulattatóan állapított meg, mikor a nagyszülők elragadtatással nyilatkoztak kisebbik fiuk és újdonsült menyük példaszerűen harmonikus házasságáról.

– A második gyerek után majd nem beszélgetnek egymással olyan szépen! – mondta Bendegúz.

– Gyerekszáj! – derültek rajta, akik hallották, pedig tudhatták volna, hogy a mamája hangját visszhangozza az ötéves kisgyerek.

Kisbéla hazatelepültekor már a három csemete, az öregek, a folyton jövőmenő családtagok-rokonok, vendégek töltötték ki az asszony életét. S Karolina. Karolina mind fontosabbá vált számára, ahogyan teltek az évek. Afféle pótmamai vagy házi pszichológusi szerepben sokat forgolódott a háznál. Ő lett legfőbb bizalmasa. Már-már többet tudott róla, mint azok, akik egy fedél alatt éltek vele. Többet, mint a férje. Türelmesen hallgatta a munkahelyi panaszokat. Natália anyu zsémbességéről. Béla apu fukarságáról.

– Miért nem nyitsz egy kis üzletet? – állt elő az ötlettel egy ilyen alkalommal Karolina. – Kisbéla csak hozott annyi hasznot a németektől! Ennyit igazán megtehet érted! Ott akarsz besavanyodni, abban a félreeső kutricában? – utalt Olga újabb munkahelyére. – Ne hagyd magad! Használd ki ezt a helyzetet! – biztatta barátnőjét, amikor az hitetlenkedve ingatta fejét.

Karolina hatására Olga addig rágta Kisbéla fülét, míg az tényleg be nem adta a derekát. Megvettek egy helyiséget a nemrég kialakított üzletsoron. Karolinával hetekig vitatkoztak, mit forgalmazzon az üzlet. Mert butik tucatjával volt már a városban. Papír- és könyvesbolt is elég. Fodrászkellék és drogéria, gyógynövény szintűgy.

– Legyen kötőelem! – tartotta mutatóujját Karolina az égnek.

– Az meg már micsoda!?

– Hát csavar!

– Csavar? Nem nőnek való...

– Megvan! Legyen kutyaeledel!

– Tudod, hogy nem bírom az erős szagokat!

– Virág?

- Nem rossz! De a virágok roppant kényesek.
- Lámpastúdió!
- Jól hangzik!

Olga egyre szebb hangulat- és olvasó- meg állólámpákat, csillárokat állított ki a kirakatba. Való igaz, volt ízlése a legjobb áruk beszerzéséhez. Élvezettel töltötte el a rendezkedés, szervezkedés. Új arcot öltött, erősen sminkelte magát. Óriási, hol sötétlila, majdnem fekete, hol égővörös műkörmököt viselt. Az eddiginél sokkal merészebb frizurát talált ki magának, mikorra megnyílt a boltja. Mintha csak rég elfelejtett vágyai teljesültek volna, módosult formában. Mert szerep volt az üzletasszonyság számára. Hálás szerep. Sajnos azonban nem volt megfelelő forgalma ezeknek a drága fényforrásoknak. Csodálójá az üzletnek ugyan akadt szép számmal, vevő viszont alig. Évekig Kisbéla gmk-s bevétele ellensúlyozta Olga veszteségeit. Egyszer aztán a férj bementa az unalmast. Nyersen közölte Olgával, hogy nem hajlandó tovább szakszerűtlenül vezetett és buta üzleteit finanszírozni. Ő is vállalkozni akart. Ahogyan ekkor már mindenki, aki – Natália anyu szerint – megértette az idők szavát. Olga némi hitel segítségével profilt váltott. Ezúttal fagyfaltozót nyitott. A cukormentes gyümölcsfagyaltokat mindenki csak egyszer próbálta ki. A vendégek fancsali képpel továbbálltak, a tölcser tartalma pedig rendszerint a legközelebbi szemetesekukába került. Egy se akadt visszaterő fogyasztó. A fanyar ízekkel elriasztotta Olga a fagyaltkedvelőket, pedig kezdetben azt hitte, szenzációs újításával kápráztatja el a fogyni akaró, az élvezetekről lemondani mégsem képes fogyasztót. Nem ez volt első tévedése. Nem is az utolsó. Befuccsolt vele, mint majd a műkörömstúdióval, a barkácsbolttal, a rövidáruüzlettel is. Talán a videotéka üzemelt a leghosszabban. Olga belefáradt a csődök és újjáépítkezések, tervek és válságok sorozatába.

- Biztonságra vágyom. Egy nyugalmas állásért lemondanék minden önállóságról – jelentette ki Karolinának.

- Biztonságra? Te beteg vagy! Ebben a világban?

A vállalathoz már nem mehetett vissza. Pedig föltette volna azt a bizonyos pléhpotát, hogy visszakéredzkedjen – szégyenszemre. A céget, amelyet akkor magánosítottak, felszámolták. Valamikori munkatársai munkanélküliként tengetik az életüket. Vagy egyik helyről a másikra hányja-veti őket a jószerencse. Olga, míg újra az iránt sóvárgott, hogy végre valaki vegye ki a kezéből a döntés felelősségét, elvégzett egy üzletkötői meg egy számítógép-kezelői tanfolyamot. Bonyolultabb feladatot nem tudott volna a gépen megoldani, de papírja volt róla, hogy használni tudja. Így lett egy biztosítótársaság üzletkötője. Arról álmodott, hogy majd a helyi irodájuk vezetésével bízzák meg. Ezt a munkakört azonban nem ő kapta meg, hanem egy fiatal férfi. Olyan, aki meglehetősen macsósra vette a figurát. Olgánál jobban ő se értett pedig a biztosításhoz. Autószerelő volt az eredeti szakmája, amit utált. Egy napot se dolgozott ekként. Olga tehát beletördött abba a szerepbe, amelyet nagyon nehezen, mégis elfogadott. Egész nap ismeretleneket hívogatott telefonon, hogy rábeszélje őket olyasmire, ami ezeknek az embereknek egyáltalán nem állt szándékukban. Ilyen-olyan biztosításokat próbált rájuk lócsólni. Szinte zsarolta baráti körét, rokonait, ajánlják őt gazdag ismerőseiknek figyelmébe. Gazdag ismerőse pedig épp nem akadt senkinek,

vagy nem akarták kiadni őket. Már-már ott tartott, hogy elveszíti barátait is az okvetetlenkedő kérdésekkel.

– Most már csak beteg szeretnék lenni – sírta el magát Karolinának. – Súlyos, hogy rokkantnyugdíjas lehessenek.

– Vigyázz, mert a végzet hamar utolér, hát ha még meg is hívod!

A sors azonban rövidesen megoldotta ezt a dilemmát. Még mielőtt Olgát támadta volna meg valami súlyos kór, mind a két öreg lebetegedett. Előbb Natália anyu esett le lábról, de rövidesen követte őt Béla apu is. Akármilyen abszurd, Olgának épp ez, hogy ápolója lehet férje szüleinek, lett a menedéke. Nem kellett munkanélkülivé válnia. Tisztos nagyszonyi szerep várt rá. Pedig nem volt könnyű dolga a két idős emberrel. Natália anyu elmeállapota a műtét után rohamosan romlani kezdett. Erőt vett rajta az időskori elbutulás. Általában nem ismerte föl a közvetlen családtagokat sem. Kisbélában a saját apját látta, Olgához sokszor úgy beszélt, mintha az anyjához szólna. Így hát Natália anyu-nak voltaképpen nem kellett elszemvednie a kiszolgáltatottságot, amelytől oly nagyon szorongott, amikor még előtte volt betegségének, mentális leromlásának. Öregedőben sokszor szó esett erről barátnői beszélgetésekben, mi lesz, ha elhagyja majd az ereje, ha nem tud magáról és Béla apuról gondoskodni. Olgától tartott, noha sokat változtak az idők folyamán a vele kapcsolatos érzései, lassan-lassan kiveszőben voltak menye elleni előítéletei.

– Milyen ellehetetlenülés lesz az! Alávétve egy idegen nő kénye-kedvének – sopánkodott ilyenkor.

Tudhatta volna pedig, mondta Karolina, olykor a bennünk gyanakvást keltő egyének is képesek a jóra. De mekkora jóra! Az ember a legképlékenyebb lény talán. Oly könnyen fordul a rossz jóra, s oly könnyen a jó is rosszra. S épp a nem tetszetős, a taszítóknak látszó lesz legfőbb támaszunk. Aki megölt volna egy kanál lében, ha valóban bajba jutunk, mindent latba vetve igyekszik fölemelni. Megvan ennek a miértje is, bizony. Az uralkodni vágyó, ha megfosztatik attól, hogy uralkodjon, rögvést elérzemesedik egy kis magatehetetlenség láttán. Van ilyen is. Az effélét a másik életereje, sikere háborgásra, haragra ingerli, míg az elesettet ellágyulón fölsegíti.

De hisz Natáliának is lehettek efféle tapasztalatai régről, akár a kitelepítések idejéből. És nem csak arról, ahogyan a rabtartó még egyet rúg az amúgy is összetört fogolyba. Volt ő is jogfosztott, mindenéből kiforgatott. Maga mesélte – hányszor –, hogy jó emberekkel mindig találkozott. Bár azt is rendre hozzátette, hogy a legmegvertebb, legmegalázottabb nagyon tud örülni a legkisebb jónak is. Parányi részvétekből is menedéket épít magának. Nem baj, ha túlzás. Nem baj, ha fele sem valós, fele sem igaz. De menedék. Natália azonban efféle okoskodásait egyszer csak már nem oszthatja meg senkivel, mert nem képes semmiféle okoskodásra. Sem összefüggő gondolatok másokkal való közlésére. Pedig barátnői látogatják hetente. Bözsike és Aranka csütörtök délután ott ülnek az ágya mellett. Nem gondolván arra, hogy a meglátogatott személy vajmi keveset fog föl az ő figyelmességükből és ragaszkodásukból. De talán nem is azért jönnek el, hogy hűségüket mutogassák. Nem a betegnek, sokkal inkább a látogatóknak van

szükségük ezekre a Natáliánál eltöltött két-három órákra. Amíg a párnái között némán trónoló barátnő közelében lehetnek, megfélemeznek a maguk keservéről, egészen parányinak, mondhatni bolhapiszoknyinak látszik a saját bajuk. El-elhallgatva állapodik meg tekintetük Natálián, aki valami megmagyarázhatatlan befelé mosolygással néz a semmibe. Mint aki mindent tudomásul vett már, és mindent elfogadott. Egykedvű derűje odamerevült az arcára. Különös, hogy Natálián nem hagyott nyomot búskomorság. Nyoma sincs depresszióknak, ami a magatehetetlenség egyenes következménye lehetne. Olyan vonások rögzültek arcán, mint a megelégedett embereknek, úgy rendeződtek el redői, mind lazább izmai, mint aki boldog. A Kaskantyú utcai délutánoknak megvan a hozadéka Olga számára is. Ezek az öreg hölgyek viszik a híret az ő kiválóságának. Mert Olga valóban mestere az ápolásnak, gondoskodásnak. Natália semmiben sem szenved mellette hiányt. Mindig tiszta az ágyhuzata, makulátlan a hálóinge. Naponta fésüli, mosdatja a menyecske. Kenegeti a bőrelváltozásokat, vigyázva, ki ne alakuljanak a végzetes felfekvések. Többnyire néhány lépést járatják is, még akkor is, amikor összeroskadna. Kétoldalt karolják-emelik – Olga és Julcsika.

Béla apu türelmetlenebb. Noha – míg egészséges volt – ő volt a könnyedebb, engedékenyebb. Most azonban egyre zsémbesebb. Megállás nélkül méltatlankodik, miért nem vette már magához az Isten. Miért büntette őt a kerekesszékel? Pedig Olga igyekszik a kedvében járni. De semmi sem jó, semmi sem elég. A televízió, amelytől nem tud szabadulni, se vele kibékülni, talán még a rászabott betegségnél is nagyobb ellenfél. A televízióval Béla apu folyvást hadakozik. A legtöbb műsor haragra gerjeszti. Olga ötletére az unokák felolvasnak neki, hiszen a szöveget szemüveggel se tudja kibetűzni már. De a felolvasás is sokszor zsörtölődésbe fullad, mert Béla apuban nem tompult, inkább erősödött a kritikai hajlam helyhez kötöttségében. Szigorúan kijavítja a rosszul kiejtett idegen szavakat.

Bezzeg, amikor még kötelező volt a latin, ilyesmi a gyengébb tanulókkal sem fordulhatott elő.

A gyerekek módfelett unják a bezzegezést. De Béla papa (ahogyan a gyerekek szólítják) füle érzékeny a félrecsúszott hangsúlyokra, a természetellenes intonációra is.

– Honnan veszik, Olgám, ezek a gyerekek ezt a lehetetlen kiejtést, ezt a nyafogást?

– A tévéből, apuka!

– Hallatlan! Mintha nem is a mieink volnának!

Hogy végre oka is legyen a vég nélküli kioktatásoknak, egyik alkalommal vulgáris szavakkal, káromlásokkal teli posztmodern szöveget olvasnak fel a nagypapának. Csaknem infarktust kap ettől Béla apu. Olga pedig már-már fölpofozza Mesikét. Ő volt a csíny kiagyalója. Édesanyja keze lendül, de a lány éles pillantása megállítja a levegőben. Pár másodpercig farkasszemet néznek egymással. Olgát meghökkenti az a konokság, amely ott ül a kislány tekintetében.

– Nem, nem olvasok fel többé Béla papának! A tököm tele van!

Az anyának ideje sincs erre a méltatlan stílusra válaszolni. A gyerek elviharzik. Nem lehet vele tisztázni, egy leánygyermek miért nem beszélhet így, ezekkel a

szavakkal. Talán Mesikében föl sem merül, hogy nemcsak az illendőség határát lépte túl, hanem amit mondott, biológiai képtelenség. Vele egyébként is egyre több baj van. Kamaszodik, veszélyesebben, mint a fiúk. Olgának pedig csak emlékeznie kellene, mert ismerős lehetne ez a szituáció. Ha a szülő képes volna a Mesi-féle jelenetet összevetni hajdan volt gyermekkorának hasonló eseteivel, talán a megszakadó párbeszéd rövid időn belül folytatódna. Erre azonban csak az egészen kivételesen érzékeny és gondolkodó szülő alkalmas. Ki más állapítaná meg, mint Karolina: Vannak anyák, apák, akik olyannyira belemerevednek szülői szerepükbe, hogy már sosem tudják a másik, a lázadó gyerek szemszögéből szemlélni a kipattanó konfliktusokat. Ezért a családi viszonyok egy-egy fölnevelődés során valóságos beháborúvá fajulnak némelykor. Olga pedig végképp nem szokott visszafelé tekintetni. A múlt, mint egy veszélyes hulladékkal lezárt tartály a földbe temetve, érintetlenül és érinthetetlenül lapul a rárétegződött évek, évtizedek alatt. Sosem fogja tehát megbocsátani leányának azokat a hibákat, amelyeket maga is elkövetett egykor. A haragvások, nem beszélések szokása így öröklődik bizonyos családokban nemzedékről nemzedékre.

Szerencsére anya és leánya összecsapásának Béla papán kívül nincs tanúja. Így sértetlen marad az a városszerte csodálatot kiváltó legenda Olga gondozói erényeiről, amelyet – Karolina szerint sem érdemtelenül – Bözsike és Aranka néni sző a személye köré. Ők ketten csak azon vannak fennakadva, a férj szülei iránti jó szándék, ennyi odaadás, amellyel Olga teljesíti ezt a súlyos kötelességet, hogyan fér össze azzal az érdektelenséggel, amelyet viszont saját szüleivel szemben tanúsított.

- Hagyta őket az elfekvőben elpusztulni!
- Nem volt önáluk, Arankám, rendes családi élet.
- Gondolom, Vargánét elvitte a politika más irányba. S a mozgalom!
- Hát! A párt!
- Olyan rideg teremtés volt ez a Vargáné!
- Mintha nem is anya szülte volna, hanem a párt... – S hogy Bözsike még mindig húsos, élénkpiros rúzzsal kihúzott szájának vonaglása meg a most fölöttébb rendellenesen hullámzó arcúak milyen érzéseket árultak el a szavakon túl, annak Karolina a megmondhatója, mert ekkor ő is ott ült az öreg hölgyek között Natáliánál.

*

A buszsofőrnek bizonyára sikerült megegyeznie Sárszeg határában a tüntetők vezérével, mert most visszaül a vezetőfülkébe. A traktorok és nehézgépjárművek előidézte útzár fölnyílik, szabad az út a városba. Jó, hogy megmozdult a jármű, mielőtt hajba kaptak volna rajta az utasok. Mindenki kommentálja a látottakat. Van, aki szitkozódik, vádol, van, aki makacsul hallgat. A hangoskodók egyik része az országvezetést bírálja, másik része a demonstrálókat átkozza el. Heves szócsaták hangzavara kering a levegőben. Egy testes, lángvörös hajú nő épp most esik neki egy vitakozó férfiúnak.

– Hazudik! Hazudik! – kiáltja torkaszakadtából. Erre fölzúg a buszbeli tömeg is: Hazudik, hazudik. Bár nem tudják, kire, miért akasztják ezt a címkét.

Olga érzékeli ugyan a zűrzavart, de semmit nem ért a kiabálók indítékaiból. Megint elveszettnek érzi magát, mint utazása során már annyiszor. Kétségbeesve hívja Karolinát, noha tegnap még ő szakította meg a beszélgetést. Tapintatlanul, sőt otrombán.

– Hol vagy? – hangzik Karolina felől. – Válaszolj! Hallod? – nógatja, mert Olgának nem jön ki hang a torkán. Mintha vasmarokkal szorítaná valaki a nyakát. Levegőhöz alig jut, annyira görcsbe rándul a gégeje.

Hogy bajba került-e, netán elrabolták kérdésre csak valami nyöszörgésszerű feleletet lehelt a telefon mikrofonjába a törődött asszony. További hosszas kéréésre aztán elárulja, hogy autóbuszon ül.

– Mondd el szépen, hová tartasz? – fogja szinte könyörgőre.

– Hová is? Hát ahová mindnyájan.

– Ne kábíts, Olga. Beszélj értelmesen.

– A lehető legértelmesebben beszélek.

– No, meséld el, miért indultál útnak!

– Látnom kell...

– Kicsodát?

– Nem kicsodát! Ahol születtem.

– És hol születél? – faggatózik Karolina, de csak azért, hogy tájékozódjon Olga elméleti állapotáról. Ahogyan nyilatkozik, ahogyan hallani vontatott, messziről érkező hangját, szakadozott mondatait, úgy hat, mintha megbomlott volna. Be kellene valahogyan avatkoznia Karolinának. De hogyan? Hol éri el? Merre keresse? Kit küldjön utána?

A beszélgetés megint megszakad. Most azonban nem Olga akaratából, valószínűleg nincs térerő, amikor egy alagúton át befutnak Sárszeg állomására. S minthogy már nem képes kapcsolatba lépni Karolinával, nem értesülhet arról, amit a barátnő bizonyára megjegyzett volna a település nevének hallatán: hogy furcsamód ugyanaz, mint Kosztolányinál. Az ő prózájában tűnik föl több helyen is Sárszeg, mondaná Karolina, ha nem volna most lehetetlen az érintkezés és az értekezés arról, hogy Sárszeg voltaképpen nem is létezik, csak a képzeletben.

Olga ennek ellenére (bár nem lehet tudatában annak, hogy Karolina szerint ez a város talán csak holmi írói fantázia szüleménye) nagyon is valóságos tehetetlenséggel roskad le a váróterem padjára, amikor tájékoztatják, hogy már csak holnap indítanak újabb járatot, amellyel továbbutazhatna. Mitévő legyen? A stoppolást megelégtelte tegnapelőtt. Még jó, hogy nem dobták be végül a kutyamenhely dögöket megsemmisítő részlegébe, mint egy alkalmatlan, használhatatlan tárgyat, bűzös húscsomagot. Megnézze, hátha itt a vonatok mégis járnak? Fogjon egy taxit? De miből fizesse ki?

Olga töpreng, hová is akar eljutni. Mint az agyér-elmeszesedéssel sújtott emberekben, lehet, hogy benne is föltámadt a kóborlási kényszer? De korai volna még az agyér-elmeszesedéssel számolni hatvan felé. Olga mindenesetre most úton van, de nem képes végiggondolni, miért. Hová? Megint a pillanatnyi ötleteknek adja át magát. Meleg van. Milyen jó lenne lehűtenie magát egy frissítővel. Fagylaltárus a főutcán. Ez majdnem olyan alkotmány, mint a hajdani, amely kerekeken gurult. Voltaképpen tricikli volt, és pedálozni lehetett rajta. Hajtott

utcáról utcára a fagyaltos bácsi. És csengetett. A gyerekek pedig szaladtak utána, vele hosszan-hosszan. 50 fillér volt egy gombóc. Ma már 1-2 forint sem pénz, nemhogy a filléreket számon tartanák. Ma nem is ismerik a 10, a 20, az 50 fillért. De volt lyukas kétfilléres is. Különösnek találja, vajon miért adódik most ennek a merengésnek ennyire régi, negyven-ötven év előtti tárgya.

*

Nem volt szokása régi időkre gondolni. Vannak folyton emlékező, az emlékezésben kedvüket lelő emberek. S vannak a múltjukat siratók. E kettő keveredett Natália anyuban is, Béla apuban is. Olga nem ilyen. Nekik voltak legendáik a fölmenőikről. Egész részletekbe menően tudtak róluk sok mindent. Olyan elődökről is, akik vonásait nem őrizték fényképek, mert a fényképezés kora előtt éltek. Mégis úgy beszéltek róluk, mintha tegnap váltak volna el az útjaik. Ismerték valahonnan jellegzetes szóhasználatukat. Szokásaikat, gyengéiket. Ki, kiről, mit tartott? Hogyan viszonyultak egymáshoz? Megőrizték tárgyaikat, melyekhez szintén történetek fűződtek. Natália anyut gyakran látta kincsei között matatni. Kinek-kinek ékszereit, naplóját, levelezését rejtették az ékszerdobozok, ládikák. Megvolt dédanyja első bálós legyezője. Kalapok, főkötők, fűzők, a női öltözködés elfelejtett kellékei sorakoztak egy naftalinszagú szekrényben. Olga nem tudja meghosszabbítani magát úgy az időben, ahogyan ez a képessége megvolt a Lénárdfalvyaknak, Aranyossyaknak. Kisbéla is el-elmerült az emlékeiben. Látta, hallotta, tapasztalta, míg együtt éltek. Talán csak a gyerekekben szakadt meg a múlton rágódás, múltbeliek iránti vonzalom. Se a fiúkban, se a kislányában nem fedezett föl – ha csak azóta ki nem alakult bennük – olyan fokú érdeklődést családi ereklyék és históriák iránt, mint a nagyszülőkben. Olga nem foghatta föl mind ez idáig, hogy vannak életkorok, amelyekben a közvetlen tapasztalatokból szerzett élmények fölé nőhet egy régi történet újramondása. Hogy kimondhatatlan élvezet egy-egy emlék boncolgatása. Meglehet, hogy versenyre képes kelni az érzékek emlékezete az eredeti tapasztalással. A mai naptól mintha egészen másképpen gondolkodna arról, ahogyan anyósa dédelgette egykor az elődöktől rámaradt tárgyakat. Szeretett volna ő is egy dédmamai holmit szorongatni. Ám nemhogy a dédanyától, a nagyanyától, anyjától sem őrzött meg semmit. Egy zsebkendőt se. Nem akart kötődni. Nem akarta, hogy bármi is fogva tartsa őt a saját és a családja múlt idejéből. Csak minél távolabb lenni attól, ami volt. Nem ábrándozott, nem nosztalgizált. Nem vágyott arra, hogy még egyszer fiatal lehessen. Gyermekek pedig még annyira sem. Ezen a nem tudja miért kezdődött utazáson, melyről nem lehet sejteni sem, meddig tart, s pillanatnyilag az sem világos előtte, hová vezet, egyszerűben emésztő hiányérzet lepi meg. Felzaklatja mindaz, ami nincs. Ahogyan nincs múltja, elképzelhetetlen a jövő is. Olyan, mint aki homályból érkezik, és homályba tart. Mindeközben semmire sem emlékszik. Képtelen fölidézni arcokat. Most úgy érzi, se nagyszülők, se szülők nem élnek benne egyetlen mozdulatukkal sem. Egyetlen jellegzetes gesztusra, egy jellemző mondatra sem képes visszaemlékezni. Sírtak-e, volt-e mosolyuk? A kérdés megválaszolhatatlan. Minden-minden így hull szét az időben. Először gondol a saját

elmúlására is mint lehetőségre. Kimondhatatlan fájdalommal tör rá a felbomlás, az eltűnés féelme: nem marad semmi utánam, a gyerekeim is elfelejtenek.

Karolina szerint az emlékektől, a múlttól való megfosztatás nem magyarázható meg egyedül azzal a pszichiátriai kezeléssel, amelyben tizennyolc évesen volt része Olgának. Az ő családjában úgyszólván nem éltek lelki életet. Nem beszélgetett senki senkivel. Nem adódott tovább semmiféle tudás abból, amit a nagyszülők nemzedéke még megkapott elődeitől. Szülei nem tartottak erre igényt. S ők sem közvetítettek családjuk múltjából semmit a gyerekeknek. A múltat végképp eltörölni... ez volt a jelszó a mozgalomban, ahová Vargáék tartoztak. Ennek szellemében váltak felnőtté. Ennyit kaptak szellemi muníció gyanánt az iskoláiktól. Ezt sulykolták beléjük a tanfolyamokon, szemináriumokon, amelyeket megszámlálhatatlanul sokszor ültek végig.

Karolina, hogy megint csak műveltségét fitogtassa, úgy látja, Olga hiába keresi a maga teába mártott madeleine-kekszt s annak ízét, sohasem fog rátalálni. Náluk nem volt jelentősége az efféle apróságoknak, finomságoknak még az érzéki észleletekben sem. Olga ugyan a részletekre nagyon is tudott figyelni, de csak a jelen idő szeleteiben. Amint az idő túlhaladott valamit, érdektelenné vált számára. S így volt ez lánykorában, így volt asszonykorában is.

*

Míg most a hiányérzeteivel volt elfoglalva, elért a fagyaltos pultig Sárszeg főutcáján. Tölcsérbe kért három, talán négy gombócot is. Lassan, azzal a jellegzetes ringó járással, amely az ő sajátja, továbbindult, miközben a jókora adag édességgel is próbált megbirkózni. Alig érintette még az olvadékony gombócot, amikor egy szembejövő fiatal férfi hirtelen belenyalintott Olga fagyaltjába. Mindez egy szempillantás alatt történt. Olyan gyorsan, hogy az asszony meg se tudott nyikkanni. Az undor mozdulatával dobta a megdézsmált tölcsért s a tartalmát a legközelebbi szemeteskukába. A férfi azonban, mint aki nem akar leválni áldozatáról, követte Olgát. Ugyancsak a pillanat műve alatt kikapta a szemeteskukából a megviselt fagyaltos kelyhet a maradék fagyalittal, és a legnagyobb elégedettséggel belakmározta, hátát egy hirdetőtáblának vetve. Olgát az elképedés, az utálkozás, a kétségbeesés egyszerre környékezte meg. Mit kell még elszenvednie? Ami most történt vele, olyan meghökkentő volt számára, hogy órákig a hatása alá került. Ezen az úton – úgy látszik – már minden megtörténhet. A legképtelenebb is.